

drugim nenemškim narodom pravični in da nam niste nevošljivi, ako nam vlada pravico skazuje, brez ktere se noben narod ne more povzdigniti na višji stan omike, in da se tudi vi, ki med nami in morebiti od nas živite, učite naš jezik. Tako bo na obé strani prav.

„Triest. Zeit.“ v svojem 200. listu od Ogrov, Poljcov in nas Slovincov naravnost terdi, da se novi ministerski ukaz ne dá izpeljati v teh deželah, ter pravi: „od kod dobiti ogerskih, poljskih in slovenskih učnikov?“ in v nekem poprejšnem listu se je „aus Krain“ še reklo, da tudi „bukev v slovenskem jeziku za učenje važniših gimnazijskih naukov ni“.

Ogri in Galicijani bojé že sami svojo reč branili, ako jim bo drago; mi le za slovensko stran na to zabavljico danes le to rečemo, da slovenska zemlja je rodila obilo mož, ki ravno zdaj po različnih gimnazijah našega cesarstva šolsko službo dobro opravljajo; pomanjkanja sposobnih učnikov tedaj pri nas ni, in, kakor se kaže, ga tudi ne bode; pa tudi možje družega slovanskega rodu se naučijo kmali slovenski jezik tako, da so v stanu v njem učiti šolski nauk. Učnik porodoslavja v slovenskem jeziku v Ljubljani, rojen Moravčan, nam je živa priča.

Da bukev za vse nauke še nimamo, je res, al nimamo jih zatega voljo ne, da bi jih ne mogli spisati, ampak le zato jih nimamo, ker jih v šolah dozdej niso potrebovali. Naš častitljivi slovenski jezik je že tako omikan, da pišemo vse v njem, kar piše Nemeč v nemškem, Francoz v francozkem, Lah v laškem itd. Ali smo vam še kaj dolžni ostali, da nismo mogli spisati v svojem jeziku? Ali postavte, ki jih razglašá deržavni nemški zakonik, ne razglašá tudi slovenski? Ali ne pišemo tudi mi v časnikih vse, kakor vi? Ali nismo že imeli učnikov pravoslavja v slovenskem jeziku? Ali se ne razlagajo vsi zdravilski nauki (fizika, kemija, anatomija itd.) v živinozdravilski šoli po slovensko? Ali niso v teh naukih pisane in na svetlo dane slovenske bukve tako dobre kakor nemške? Ali se ne razlaga že več let botanika v slovenskem jeziku?

Kdor tedaj terdi, da ni mogoče v slovenskem jeziku vsega razkladati, kar je v šolah potreba, ali ne vé kaj imamo in kaj premoremo, ali pa nalaš krivo govori.

Toliko dozdej. Gotovo se bojo še drugi oglasili o tej prevažni zadevi.

Ali se bo pa dal novi ukaz povsod že jutri izpeljati? to je drugo vprašanje. Mi nismo utopisti, in mislimo, da je zadosti, ako se le povsod, kjer ima novi ukaz veljavo zadobiti, resno prične nova naprava. Da to, kakor se dozdej pri nas v gimnazijah uči slovenski jezik, ker se le gramatika gode in berila kramljajo, ni zadostno za praktično izučenje bogoslovcov, gimnazijskih učnikov, pravoslovcov, zdravnikov in uradnikov, kakor jih dežela potrebuje, je jasno kot beli dan, in „hinc illae lacrymae“, ki jih prelivajo poredoma vsi tisti, ki tožijo in milujejo, da — slovenski jezik še ni dosti omikan in da ni za nobeno rabo. Kako će biti, ako ga zmiraj le odbijate in stavite v kot?!

Dopisi.

Iz Ormoža na Štaj. 26. avg. Vse se je zboljšalo, od kadar nas je ljubi dežek okreval; že je bilo vse pobito in poparjeno; ljudje so jeli bolehati za grižo, merzlico in legar. Sadja skorej ni nič, razun nekaj sliv. V vinogradih ne bo veliko pričakovati, k večemu polovica lanskega pridelka; tudi je težko kaj izverstnega upati, kajti je veliko bilo tersja pozeblo, potem pa smola, pikec, tudi plesnina se je grojzdja ne le na brajdah, temuč tudi po goricah bolj obširno lotila; tudi tam pa tam brez toče ni bilo. Ako bi utegnila jesen ugodna biti in se bo s posebno pazljivostjo in skerbnošjo ranjeno in nezdravo grojzdje ob času tergatve odbiralo, bi pa se moglo tudi prav sladke kapljice pridobiti. Iz tega

vzroka je vinska cena precej poskočila; lansko do 80, predlansko pa še čez 100 zlatnikov štertinkak. Pridelki so okoli Radgone dosti boljši kot tu okoli Ormoža, posebno je tam ajda kaj lepa in velika; zato je tudi žitni kup bolji kot tu. Lani sem dal v jesen na travniku jame skopati, in letos v sprotletji čez 50 sliv saditi, — nekteri so rekli, da sliva ljubi zavetje in da na prostem kraju noče rasti; jaz jim ne verjamem, akoravno sem prepričan, da jih blizo polovice ne raste, jih pa dam z drugimi nadomestiti, akoravno je sliva resnično prav termasto drevo. — Železnica, se govori, bo še le 15. ali 18. oktobra za občno rabo. Imajo pa še zares mnogo dela tu na kolodvoru, in si ga sami znajo najti, zakaj na nekterih krajih so že drugokrat podzidovje razderli in ga zopet zidali. Vedno je bilo delavcov premalo in plača slaba, — tudi se niso poganjali družbeniki, kateri nek okol 10 milijonov dnarja na Francozkem izposojenega imajo, so pa ga zavoljo boja na Laškem nevedno in pičlo dobivali. Tako mi je neki gosp. inženir pravil. Jančar.

Iz Št. Vida nad Ljubljano 28. avg. V četrtek, to je, 25. t. m. je bila ljudska šola te fare sklenjena. Od veliko šol sem že v „Novicah“ bral, da se je mladina pri poslednji skušnji dobro obnašala in poslušavce z radostjo navdajala; al od te fare še nikoli ne ene čertice slišati ni bilo. Pa ne, da bi zavoljo tega kdo mislil, da Št. Vidška šola ne stoji z drugimi dostikrat že pohvaljenimi v eni versti. Sicer se pravi „hvala komur hvala gré“ — pa vendar Št. Vidška šola se še ni nobene očitne pohvale zveselila. Naj mi toraj ne zamerijo tamošni gospodje, da jaz o letošnji preskušnji nekoliko opomnim. — Okoli devete ure se je šolska mladina zbirati začela, in potlej se v cerkev k sv. maši podala. Po dokončani sv. maši se je pa očitno izpraševanje začelo. Res da, veselje je bilo poslušati, kako da so šolarji odgovarjali in šolarce. Manjši so dobro brali slovensko, bolj odrašeni pa tudi nemško; tudi računstva so se jako naučili; keršanski nauk so znali, da je bilo veselje; hvala častitemu gosp. učeniku Št. P.; lepopisi so bili sosebne hvale vredni; lahko rečem, da jim jih je na kmetih malo boljših. H koncu preskušnje so preč. gosp. fajmošter Blaž Potočnik posebno pridne šolarje in šolarce očitno pohvalili in z lepimi bukvicami obdarovali; ne tako pridne pa opomnili, naj bojo vprihodnje pridniši. Vse hvale vredna učenika gosp. Št. P. in gosp. Fr. Volčič sta tudi mladino opomnila, naj o vakancah pridna bode itd., in večkrat bukvice v roke vzame, da ne pozabi, kar se je naučila. Nazadnje so vsi šolarji in šolarce prav lepo slovensko pesemco zapeli in „z Bogom“ rekli šolskemu poslopju.

Lovre Bergant.

Iz Ljubljane. 30. dan p. m. in 1. dan t. m. je komisija, ki čuje nad obdelovanjem našega močvirja (mahú), obhodila vse kraje tega zemljišča, da je presojevala; ktere kraje je treba še požigati, ktere pa ne, in je ob enem zaslisevala posestnike njih. Gospod Mih. Ambrož, ki je v imenu kmetijske družbe ud te komisije, je po dokončanem opravilu popisal družbi, kar je komisija v tem zvedila. Zanimivo je slišati, da veliko posestnikov močvirnega zemljiša iz okolice ljubljanske, iz Brezovice, Loga, Bistre, Barovnice, Presarjev, Rake, Goričice, Podpeči in še drugih krajev ima svoje njive in travnike že večidel tako obdelane, da so sami rekli, da jim ni več požiganja treba; v mnogih krajih, kjer je zgornji mah že popolnoma požgan, gnojijo polje že z gnojem. To je pač veselo slišati, ker od ene strani spričuje to, da gospodarji zapopadejo umno obdelovanje močvirnega sveta, ktero le to požiga, kar se v pepél premeniti mora, — od druge strani pa se tudi tisti, katerim je dim ljubljanskega mahú groza, potolažiti morejo, da ta dim ne bo večno terpel. — V četrtek so Njih eksc. deželni gospod poglavar bivšemu mestnemu kasirju gospod Antonu Knobloch-u slovesno izročili zlati križ, ki so mu ga presvitli Cesar za 46letno hvalevredno spolnovanje njegove službe milostljivo podelili. — Še zmiraj se

veliko govori od davkarja, kateri je unidan, ko je v mestu K — več let cesarsko davkovsko kaso kradel in ko ni mogel več iz zadrege, sam prišel v Ljubljano in se zatožil gosp. predsedniku deželne sodnije; rekel je nek, da večino okradenega zneska, namreč 34,870 gold., je zastavil v loterijo, s katero, ker je že enkrat 8000 gold. iz loterije potegnil, se je mislil rešiti iz zadrege; — al mati Fortuna mu ni hotla več biti mila pomočnica! Od cesarskega državnega računstva poslani gospod preiskuje zdaj v K. to homatijo. — 30. dan t. m. smo v Ljubljani spet — že v drugič letos — vidili burjavo, to je, lepo ponočno zarjo. — Po „Laib. Ztg.“ je bil 1. dan t. m. 48 minut po desetih (dopoldne ali zvečer?) majhen potres v Ljubljani.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. 31. avgusta sta bila dva cesarska sklepa razglašena, katerih prvi ustanovljuje, kateri oficirji in kako morejo urlavb dobiti. Oficirji, kateri vzamejo urlavb za šest mescov, dobivajo polovico svoje plače, drugoga pa nič; tisti pa, kateri gredo na urlavb za eno leto pa ne čez, ne dobivajo nobene plače. Obojim pa se šteje njih službeni čas naprej in ako bi treba bilo, morajo sopet k svojim četam priti, kadar se pokličejo. — Z drugim cesarskim sklepom se devajo čete, vojaške gosposke in napravo I. in II. armade z dosedanega vojskenega stanú na pripravní stan.

— Novi minister notranjih oprav, grof Gođuhovsky je pisal vsem deželnim poglavarjem pismo, v katerem po „Frankf. Postztg.“ pravi: Pred vsem se je berž ko je moč z vso pridnostjo lotiti izpeljanja prenapredb v postavodajstvu in gospodarstvu, ktere so bile v cesarskem oklicu od 15. julija t. l. obljubljene, da se pravičnim potrebam in željam narodov ustreže in da se sploh terdno in krepko gospodarstvo osnuje, ktero je enoti cesarstva pa tudi posebnostim posamnih kronovin po mogočosti primerno. Deželni poglavarji naj tedaj skerbno pozvedujejo, kaj je v posamnih kronovinah prava in resnična potreba, in kar pozvejo, naj naznanijo ministerstvu notranjih zadev. Cesar-skim služabnikom se priporoča prijazno, rahlo in tako obnašanje do ljudi, ktero vzbujuje zaupanje; kar kdo po pravici terja, naj se mu berzo spolni, in vsega se je varovati, kar bi nevoljnost zbuvalo. Cesar-skim služabnikom, kateri ne umejo jezika tiste dežele, v kateri imajo službo, se priporoča se ga naučiti.

— Vodstvo dunajsko-teržaške železnice je 26. dan p. m. oklicalo, da od 1. tega mesca se bo spet po vseh postajah ali stacijonih dunajsko-teržaške železnice kakor pred vojsko blago na železnico jemalo.

— Novi bankovci po pet goldinarjev so že med ljudmi. Skoraj tolikošni so, kakor bankovci po 10 gld., podolgoma tiskani, samo obraz Avstrije je nekoliko drugačen kakor na vseh družih.

Iz Tersta. Obsedni stan, v kterege je vsled poslednje laške vojske naše mesto, kakor tudi cela isterska in goriška dežela bila djana, je bil 24. dan avgusta preklican.

Iz Gorice 31. avg. Danes je bil tukaj bivajoči batalijon krajskih, teržaških in goriških prostovoljcev razpušen.

Iz Verone. Zavoljo mnogih tolovajstev v okraju Vicence in Belune je dal poveljnik fml. grof Degenfeld 28. avgusta oklicati, da bodo vsacega, kdor se stori ropanja, moritve ali ubijanja z ropanjem kriv, vojaške sodnije sodile po hitri sodbi.

Iz Krakova. „Čas“ piše, da je sila veliko kobilic v Čartkov in njegovo okolico priletelo. Letele so od severa proti jugu, menda zavoljo vetra. Čez Kopčince jih je toliko letelo in v tako gostih trumah, da so bile kakor strašen črn oblak.

Iz Srbije. 23. avgusta so izpustili iz ječe vse,

kteri so bili zavoljo večkrat omenjene zarote zoper življenje kneza Miloša zaperti.

Iz Laškega. Še zmiraj ni nič gotovih novic o laških zadevah. Eni pravijo, da je zbor v Zürich-u že določil prihodnjo mejo Lombardije in da tudi to bode kmalo sklenjeno, koliko dolgá ima sardinska vlada z Lombardijo vred prevzeti; — drugi pa terdijo, da dosihmal zürichski zbor še ni nič dognal, nobenega protokola spisal in nobene verstice podpisal. Kaj je pravo, ne vemo, — to pa je gotovo, da zbor kaj počasi napreduje in da ni še nobenega sklepa razglasil. Verjetno je tedaj po vsem tem, da ta zbor ne bo nič drugoga v red djal kakor le zadeve lombardiške, — vsega drugoga se bo lotil zbor (kongres) vseh velikih vlad, kterege potrebo spoznajo že skor vse vlade. Kar je vladni francozki časnik „Constitutionel“ vediti dal, da cesar Napoleon poprejšnih vladarjev ne bo s silo posadil na toskanski, modeneški in parmazanski tron, — in kar se vé to, kar je Napoleon parmezanskemu županu grofu Linati-u rekel, namreč, „naj pové svojim ljudém, ki so ga k njemu poslali, da se nikdar ne bo njih volji z orožjem zoperstavil, pa tudi nobeni drugi vladi kaj takega pripustil“, so Lahi teh dežel židane volje, čeravno je nek kraljica španska poslala pismo do vseh velikih vlad, v katerem se kot Bourbonka zoperstavlja (protestira) zoper odstavo vojvodinje parmazanske tudi Bourbonke. Al kaj bode s tistimi rimskimi deželami, ki se hočejo odcepiti od papeževe vlade, je važno vprašanje. Očeta papeža to zlo žali, da več kot en milijon njegovih podložnih se z vso silo hoče ločiti od njega, in, kakor pravijo, je ta žalost veliko pripomogla k bolezni papeževi, ki ni sicer nevarna, pa vendar taka, da sv. oče še ne morejo na noge. Kralj sardinski še zmiraj ni očitno povedal, da ga je volja pod svoje krilo vzeti Toskano, Modeno in Parmo, ker hoče pred zvediti, kaj mislijo o tem neutralne vlade (angležka, ruska in pruska); zato je 3. dan t. m. toskanski deputaciji, ktero je slovesno sprejel, to-le rekel: „Le prihodnje obravnave laških zadev so v stanu dogotoviti to, kar je narodni zbor v Firenci sklenil. Po Vaši želji, gospodje moji, bom to pravično reč podpiral pri tistih vladah, na ktere stavite svoje zaupanje, posebno pa pri cesarju francozkemu, ki je že toliko storil za Italijo. Nadjam se, da Toskani ne bo odrekel, kar je v manj ugodnih okoljšinah storil za Gerško, Belgijo in podonavske knežije“. H koncu je kralj pohvalil zmerno obnašanje in edinost Toskancov. — Kar očitne pisma iz Milana govoré, da se sardinsko vojaško ministerstvo pripravlja na vojsko z avstrijansko vlado in da ga v tem Francoz podpera, je menda le pravica, kakoršnih se dan današnji nahaja na kupe. Gotovo pa je in vsi časnikí to poterjujejo, da na Napolitanskem hudo vré in da se zlo bojé punta, kterege zadušiti bi toliko težje stalo, ker od tistega časa, ko je bil boj med svičarskimi regimenti, tudi med vojaki ne veje dober duh. Napolitanska vlada se po časniku „Indep. Belg.“ sicer pripravlja vladarstvo nekoliko popraviti in ljudstvu dovoliti nekaki državni zbor, al ker bojo neki v ta narodni zbor mogli le taki voljeni biti, kateri plačujejo velike davke, bo prišla v zbor le gospôda, in bati se je, da obljuba takega zbora ne bo dosti pomirila napolitanskega ljudstva, ki ima ravno sedaj toliko puntarskih izgledov na laški zemlji.

Iz Florence. Toskanski minister za uk, Salvagnoli, je poslal toskanskim škofom pismo, v katerem jim naroča, naj duhovnom očitno naložijo dolžnost, najvišji državni oblastniji in temu, kar narodni zbor naredí, podložnim biti in pri vsaki priložnosti resnico učiti, da so katoliški duhovni podložniki te države, pa nobene druge, in da veljajo za nje tiste postave in sodnije, ktere veljajo za vsacega drugoga državljana.

Iz Turina. Telegraf iz Berna naznanuje, da so pooblastenci v Zürich-u poravnali razmere zastran državnega dolga, ki ga ima Lombardija Avstriji plačati. To je